

EESTI RAHVA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 40

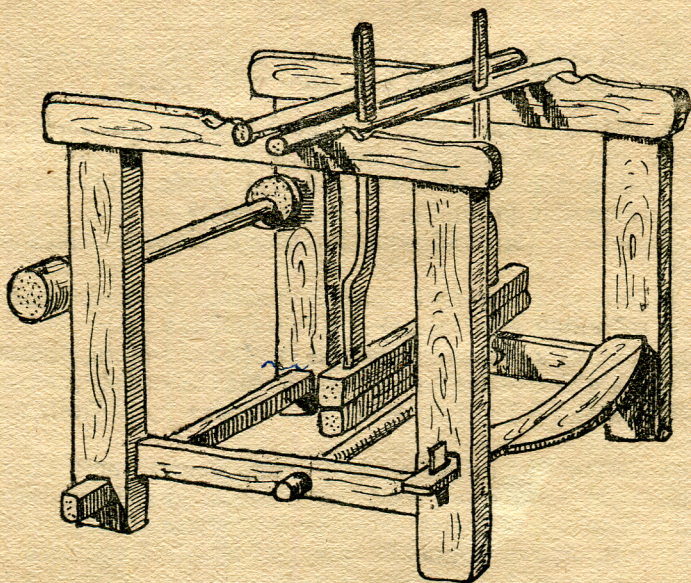
Kangakudumine.

Tähelepanuks:

Iga nähtuse kohta, mis varem esines, nimetada aeg, millal see esines, millal ära jäi ja kellelt omandati uued võtted.

1. Kuidas kääriti (kääritakse) teie pool kangast (keradelt, kehadelt, poolidelt jne.)? Kirjeldage iga üksikut käärimisviisi! Millal need viisid olid tarvitusel ja millal jäid ära? Kuidas nimetati käärimist kohalikus murdes (*loomine, vedamine* jne.)?
2. Missugused olid (on) käärpuud (loopuud)? Nende üksikosade nimetused?
3. Kas käärpuud valmistati teatud kindlate mõõdete järele? Missugune mõõtühik võeti aluseks? Kes valmistas nad?
4. Kuidas määrati kääritava kanga pikkus ja laius (*sein, pasmas* jne.)? Kuidas märgiti mõõdud (*sõega* jne.)? Mis tähendab „seinamust“?
5. Mitme lõngaga kääriti (kääritakse)? Kuidas hoiti (hoitakse) lõnga sassi minemast?
6. Kas on korraga käärpuile veetava lõnga hulgal mingi eri nimetus? Mis tähendab *loomkond, sõna, king, känk, jäng-jeng, kõrv, lugu*?
7. Millal tuli teie pool tarvitusele käärlaud (*loomalaud*) ja käärkast? Nende kuju, suurus ja kohalik nimetus? Kes nad valmistas või kust nad saadi? Kes olid esimesed kasutajad?
8. Kas mäletatakse kangakäärimist seinal?
9. Kas on peale käärpuude veel muid kangakäärimisvahendeid? Kas on selleks tarvitatud ka juhuslikke esemeid (näit. äket)?
10. Kuidas võeti (võetakse) kangas käärpuilt maha? Kuidas seda tegevust nimetati? Kes võtsid sellest osa?
11. Kes tavaliselt oli talus kangakäärija (tüdruk, perenaine jne.)?
12. Kas oli kangakäärimine seotud mingsuguste kommetega? Kas valiti selleks teatud päev? Kas kangakäärijat tervitati kuidagi eriliselt (näit.: „Veed koeks“! jne.)?
13. Kuidas asetati (asetatakse) kangas telgedele)? Täpne kirjeldus! Mitu isikut võttis (võtab) sellest osa? Kuidas seda tegevust kohalikus murdes nimetati (nimetatakse) — *kanga loomine, ülesvedamine* jne.?

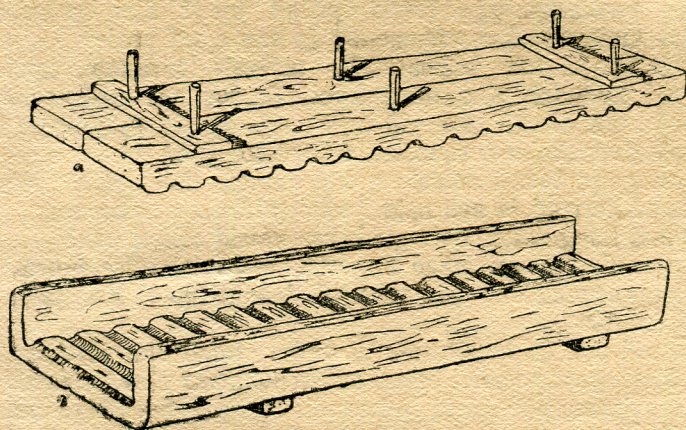
14. Missuguseid abinõusid tarvitati (tarvitatakse) kanga ülesajamisel lõnga ühtlaselt laialihooidmiseks (reha, tihvad, suga)? Kirjeldage täpselt iga üksikut ajamisviisi! Millal ükski neist oli tarvitusel ja mis põhjustel tarvituselt ära jäi?
15. Kuidas kinnitati (kinnitatakse) kanga ots lõngapakule? (Kuidas ketradeta lõngapaku juures hoiti kangast pakult laialivalgumast? Kas pandi midagi lõngakordade vahele (pirrud jne.)?)
16. Kuidas pandi kangas niide, sukka ja mitu isikut võttis sellest osa?

Joon. 1.

17. Kuidas kinnitati lõimed enne kudumist? Kuidas nimetati kangast, mis oli kudumisvalmis seatud (*kangas koel* jne.)?
18. Kuidas kinnitati (kinnitatakse) lõime ja riidepakk kudumisel? Kirjeldus ja joonis!
19. Kuidas tehti kanga äär vastupidavaks? Kas kanga äärel oli erinimetus? Mis tehti kangaga, mis kudumise ajal väga katkes (määriti millegagi)?
20. Kuidas toimus kanga lõpetamine? Millega pikendati kangast, kuidas seda nimetati? Mis tehti kanga mahalõigatud äärega, et ta ei hargneks?

42. Kuidas muudeti kangas (linane, villane, poolvillane) peale kudemist tarvitamiskõlblikuks (pesti, uhuti, hautati, virutati, pleegitati)? Kirjeldage kõiki neid tegevusi ja nende juures tarvitata vaid tööriistu.
43. Kas linase kanga hautamisel on vee kuumutamiseks tarvitatud tuliseks aetud kive? Kuidas seda tehti?
44. Kuhu pandi kangad pleekima? Kas selleks olid erilised pleekained? Mis ajal kangaid pleegitati? Kuidas korraldati valve, kui kangad ööseks välja jäeti? Kes olid tavaliselt valvajaiks? Kuidas saadi pleegitud kangas siledaks?
45. Kas mäletatakse villase riide vanutamist uhtumisrullil (*vanutsil*) (vt. joon. 3)? Kirjeldage lähemalt eset kui ka vastavat tegevust

Joon. 3. Uhtumisrull. a) kaas, b) alus.

Kuidas toimiti vanutamisel kangaga: kas laotati lahtiselt rulli põhjale või asetati kotti? Millisesse vette kasteti kangas (keev, seebine, leeline)? Kes olid vanutajaiks, mehed või naised?

46. Missuguseid muid riidevanutamisviise veel tunti? Mis ajal tavaliselt vanutati ja kus kohal? Kas vanutajaiks olid ainult oma pere liikmed või kutsuti ka naabreid appi? Kas on teada, et mehed ei tohtinud riidevanutamise juurde tulla? Mis nende tuleku puhul tehti (kasteti)? Kuidas nimetati vanutatud kangaid (*tüss, kalev* jne.)?
47. Kuidas tervitati riidevanutajad (*vilsti-pulstil*)? Kas oli mingit ebausku selle töö juures? Kes olid esimesed riidevanutajad?
48. Millal ja kus hakati kangaid masinatega vanutama, samuti millal ja kuhu tekkisid esimesed värvimiskojad? Kui suur oli seal tasu vanutamise eest?